
Arnau de Vilanova a Lleida. La 'Confessio Ilerdensis'. Estudi, edició i traducció

Jaume Mensa i Valls

Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida, 2023. 91 p.

ISBN 978-84-9144-445-9

SERGI GRAU

Universitat Autònoma de Barcelona

sergi.grau@uab.cat

Arnau de Vilanova fou un dels metges més importants de l'edat mitjana, amb una excepcional obra mèdica en llatí que va abraçar la gran majoria de gèneres literaris mèdics del seu temps. Però també va impulsar una reforma del cristianisme que el va portar a mantenir aferrissades discussions teològiques contra alguns dominics. En aquest context de polèmica religiosa s'inscriu la *Confessio Ilerdensis de spurcitiis pseudoreligiosorum*, un text que Arnau va llegir el 1303 a la ciutat de Lleida per exposar les seves tesis sobre els «falsos religiosos» i enumerar els seus vicis perquè poguessin ser identificats.

Un dels grans especialistes sobre Arnau de Vilanova, el professor de la Universitat Autònoma de Barcelona Jaume Mensa, presenta en aquest llibre l'estudi de la *Confessio Ilerdensis*, l'edició del text llatí i la seva traducció al català. El gènere literari de la confessió és un text que surt de la lectura pública davant d'una autoritat religiosa o civil per deixar testimoni d'alguna cosa. Aquesta confessió fou llegida per Arnau de Vilanova a Lleida el 1303 (probablement el dissabte 6 d'octubre) davant de l'arquebisbe de Tarragona i els prelats que s'havien reunit en un concili provincial —concili que coneixem únicament per la referència del text, ja que les fonts conciliars no en donen testimoni— i versa sobre les maldats, els vicis o les perversitats dels falsos religiosos. L'objectiu és el de confessar el seu pensament per assegurar que ningú no el pugui tergiversar.

Exposats els motius i els antecedents, el contingut de l'obra es divideix en dues parts. La primera dona a conèixer les vint-i-dues maleses que identifiquen els falsos apòstols o predicadors, per les quals es manifestarà llur perversitat. Aquests vicis comporten actituds tan variades com que vagaran pels carrers i per la cort dels poderosos, plomaran i despullaran els simples i badocs dels seus béns, es vantaran entre ells del seu percaç, ambicionaran grans honors i dignitats, enganyaran les vídues amb ginys, visitaran els malalts per interès i no per caritat o mentiran dient que poden absoldre els morts del purgatori, entre d'altres. A continuació, també anota un

conjunt de perversions de caràcter més doctrinal que es poden identificar en la discussió teològica.

Després d'aquest apartat dedicat als falsos religiosos, s'inicia una segona part en què Arnau confessa o exposa un seguit de tesis que tenen com a objecte el pastor o el bisbe d'una diòcesi. Arnau ja havia afirmat amb anterioritat que la responsabilitat de la predicació evangèlica en qualsevol diòcesi recau en el pastor o bisbe i que li correspon a ell vetllar perquè els predicadors només proposin al poble allò que serveix per a l'edificació en Crist. També emfatitza que tot catòlic que confessa de paraula la seva fe en Crist, però no l'imita de fet, demostra tenir una fe falsa. Per això Arnau va insistir tant en els actes i no només en les paraules. L'obra conclou amb el prec a l'arquebisbe perquè faci enregistrar la confessió a la seva cúria i al notari perquè n'estengui acta.

Quan Arnau va llegir la seva *Confessio*, feia pocs anys que havia iniciat la polèmica teològica contra alguns dominics. La importància d'aquest tractat rau en el fet que, com apunta l'editor, marca un punt d'inflexió en l'estratègia de la defensa d'Arnau en la seva polèmica contra els teòlegs, ja que eleva les seves queixes a les instàncies més altes de l'Església. Tot i que Arnau evita personalitzar i no els menciona directament, Mensa ha posat en relleu que el cos d'aquesta obra té a veure o amb les tesis defensades per Bernat de Puigcercós o amb l'actuació del mateix bisbe de Girona, Bernat de Vilamarí.

El conflicte no era nou i ja venia de lluny. Aquesta *Confessio* ve precedida per un text que va escriure poc abans, les *Denuntiationes Gerundenses*, adreçades al bisbe de Girona. En aquest text, Arnau exhortava al bisbe que notifiqués la denúncia que el mateix Arnau havia presentat contra el dominic Bernat de Puigcercós per la polèmica que els enfrontava i que el convoqués en audiència a la Seu de Roma. També havia amenaçat el bisbe que si no actuava com calia (com ell creia que havia de fer), es veuria obligat a recórrer a l'arquebisbe de Tarragona. I així va ser. Poc després, Arnau va llegir la *Confessio* quan l'arquebisbe de Tarragona es trobava a Lleida, cosa que explica la lectura del text a la ciutat del Segre i el to que adopta no només en enumerar els vicis dels falsos religiosos, sinó també la responsabilitat que atribueix al bisbe en la predicació evangèlica.

L'edició inclou una introducció biogràfica d'Arnau de Vilanova en què s'aborda la discussió sobre el seu polèmic lloc d'origen, el seu projecte de reforma cristiana i la seva relació amb Lleida. També inclou un estudi acurat de l'obra que reuneix una síntesi de tot el material publicat anteriorment en articles, un estudi indispensable que aclareix el context, la probable data de lectura, les idees que s'hi expressen, les citacions bíbliques i els manuscrits que transmeten l'obra. A continuació, proporciona l'edició crítica a partir del text llatí més antic i fidedigne de l'original (el còdex *Vat. lat.* 3824, que recull la totalitat de les obres de temàtica religiosa escrites per Arnau abans de l'estiu de 1305), i n'ofereix la traducció al català perquè arribi al gran públic. A més, cal tenir present que Arnau de Vilanova va traduir al català una part del text de la seva *Confessio* i la va incloure en una altra obra escrita en català, la *Confessió*

de Barcelona. Aquest text en català també s'inclou en les notes de la traducció catalana d'aquest volum.

Aquesta obra és, sense cap dubte, una contribució fonamental per entendre un episodi de la polèmica religiosa que va viure Arnau de Vilanova contra els dominics. És en aquest context que el text cobra tot el sentit. A més, la traducció al català de les obres d'Arnau de Vilanova és una tasca molt necessària per difondre el seu pensament, ja que gran part de la recerca sobre Arnau sovint queda limitada a l'àmbit acadèmic i això afavoreix que, encara avui, perdurin determinats mites sobre la seva figura que tenen poc a veure amb la realitat. L'edició de tractats com aquest que ressenyem són importants per donar a conèixer el seu pensament i contextualitzar la seva obra per al gran públic sense perdre el rigor acadèmic.